

Poznań 2019r.

Szczyt Bałkanów Zachodnich

Ku wspólnej Europie

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Warszawa 2019

Spis treści

Ku wspólnej Europie	3
Proces Berliński – utrzymać dialog, wzmocnić wzajemne powiązania	7
Polskie przewodnictwo – podzielić się doświadczeniami i dobrymi praktykami	9
Polskie priorytety – jasne cele, konkretne działania	10
Przed szczytem w Poznaniu. Bogaty kalendarz wydarzeń	15
Pierwsze spotkanie ministrów spraw zagranicznych PB. Więcej namysłu nad trudnymi pytaniami	16
Forum Miast i Regionów. Poszerzenie płaszczyzny dialogu i wymiany doświadczeń	17
Szczyt Bałkanów Zachodnich w Poznaniu. Trzy dni intensywnego dialogu	18
Forum Biznesu Bałkanów Zachodnich. Gospodarka jako łącznik	21
Forum Społeczeństwa Obywatelskiego. Nic o obywatelach bez obywateli	23
Wymiar ekspercki. Jak wykorzystać wiedzę i doświadczenie społeczeństwa obywatelskiego w regionie	24
Konkluzje szczytu	25
Aby się lepiej zrozumieć, trzeba się lepiej poznać	26
Wyzwania na przyszłość	29

Poznań 2019 r.

Szczyt Bałkanów Zachodnich

Ku wspólnej Europie

*Raport
z przewodnictwa Polski
w Procesie Berlińskim
i Szczytu Bałkanów Zachodnich*

*Szymon Szynkowski vel Sęk
Pełnomocnik Rządu
ds. Szczytu Bałkanów Zachodnich*

SZANOWNNI PAŃSTWO,

W roku 2019 minęła 15 rocznica wejścia Polski do UE. Polska z kraju najpierw aspirującego do członkostwa, a następnie mierzącego się z wyzwaniami pierwszych lat obecności w strukturach unijnych, stała się krajem skutecznie realizującym swój potencjał w ramach wspólnoty europejskiej oraz biorącym odpowiedzialność za teraźniejszość i przyszłość UE.

Rozszerzenie UE jest postrzegane przez Rząd RP jako jedno z tych strategicznych wyzwań, których efektywność realizacji zdecyduje o jej sile i znaczeniu na wiele najbliższych lat. Dlatego też aktywnie

angażujemy się zarówno w realizację samej polityki rozszerzenia UE, jak i procesów ją wspomagających. Swoją wiarygodność w tym zakresie budowaliśmy już jako współinicjator Partnerstwa Wschodniego.

Kolejnym krokiem aktywności na rzecz bezpieczeństwa, stabilności i rozwoju społeczno-gospodarczego w sąsiedztwie UE było dołączenie Polski w 2018 r. do tzw. Procesu Berlińskiego i podjęcie się wyzwania organizacji Szczytu Bałkanów Zachodnich w 2019 r. jako ukoronowania naszej prezydencji w ramach tej inicjatywy.

Powierzenie nam przewodnictwa w Procesie Berlińskim jest wyrazem uznania dla naszej roli w polityce europejskiej oraz dotychczasowego zaangażowania na rzecz zbliżenia Bałkanów Zachodnich z UE. Jest to format, który pogłębia współpracę w dziedzinach kluczowych dla dobrobytu i bezpieczeństwa całego kontynentu, takich jak rozwój infrastruktury transportowej, energetycznej i cyfrowej czy integracja gospodarcza i społeczna.

Bałkany Zachodnie stanowią geograficzną, historyczną i kulturową część Europy. Wszyscy uczestnicy Procesu Berlińskiego stoją przed podobnymi wyzwaniami, a pogłębianie współpracy w regionie i między bałkańskimi a unijnymi uczestnikami Procesu jest korzystne dla obu stron, czego przykładem może być postępujący rozwój połączeń infrastrukturalnych. Proces jest także silnym impulsem politycznym dla reform w państwach bałkańskich i stano-

wi dobrą platformę dla spotkań polityków, administracji publicznej, organizacji międzynarodowych, przedsiębiorców, społeczeństwa obywatelskiego i organizacji młodzieżowych, stwarzając przestrzeń do dialogu między kluczowymi dla powodzenia reform interesariuszami.

Polska podjęła decyzję o zaangażowaniu w Proces Berliński, ponieważ uznała, że posiadając doświadczenie transformacji ustrojowej, gospodarczej i społecznej, a także ciągle jeszcze czynną pamięć instytucjonalną akcesji do UE, wniesie wartość dodaną do Procesu i będzie stanowić inspirację dla państw Bałkanów Zachodnich. To podobieństwo doświadczeń historycznych oraz bliskość kulturowa są podstawą zrozumienia Polski dla regionu Bałkanów Zachodnich i przyczyniło się do udanego przewodnictwa. Przekazywanie dobrych praktyk z okresu akcesyjnego znalazło swój wyraz w działaniach przez cały 2019 rok zarówno na poziomie politycznym, jak i eksperckim.

Kontekstem dla zaangażowania Polski w Proces Berliński jest niezmiennie poparcie dla polityki otwartych drzwi do UE. Polityczne przesłanie polskiego przewodnictwa, dobitnie wyrażone w przemówieniach Prezydenta Andrzeja Dudy i Premiera Mateusza Morawieckiego otwierających spotkanie liderów, było jednoznaczne: Polska jest orędownikiem zbliżania regionu Bałkanów Zachodnich do perspektywy członkostwa w UE.

Proces Berliński wspiera i uzupełnia politykę rozszerzenia Unii Europejskiej i nie

może być traktowany ani jako alternatywa dla akcesji, ani jako duplikacja działań w ramach rozszerzenia. Współpraca regionalna, połączenia infrastrukturalne oraz integracja gospodarcza i społeczna rozwijane w ramach Procesu wspierają rozwój regionu oraz postępy Bałkanów Zachodnich na ścieżce europejskiej, a międzyrządowy i nieformalny charakter tego forum zapewnia niezbędną elastyczność.

Jednocześnie wyrażamy przekonanie, że polityka rozszerzenia oparta na zasadzie warunkowości, tj. pogłębianie procesu akcesji po spełnieniu przez państwa aspirujące określonych wymagań, pozostaje najbardziej efektywnym narzędziem UE służącym stabilizacji i zwiększaniu dobrobytu państw sąsiedztwa i powinna być kontynuowa-

na. Z drugiej strony obowiązkiem państw członkowskich i instytucji UE jest wysyłanie pozytywnych impulsów i zachęt do podążania ścieżką europejskiej integracji przez kraje Bałkanów Zachodnich. Polska docenia zwiększoną aktywność Komisji Europejskiej na Bałkanach Zachodnich, w tym przedstawiony w lutym 2018 r. dokument *Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie*, który potwierdził realną perspektywę akcesji. Wyraźnym znakiem zainteresowania regionem jest także zorganizowany pierwszy raz od piętnastu lat szczyt Unia Europejska–Bałkany Zachodnie w Sofii podczas bułgarskiej prezydencji w Radzie UE oraz fakt, że kolejny szczyt w tym formacie odbędzie się w maju 2020 r. w Chorwacji.

Prezydent RP Andrzej Duda, Prezes Rady Ministrów Mateusz Morawiecki oraz Kanclerz Niemiec Angela Merkel podczas Spotkania Liderów w Poznaniu

Ku wspólnej Europie

Przewodnictwo Polski w Procesie Berlińskim czerpało także z doświadczeń wcześniejszego zaangażowania w regionie na poziomie politycznym i technicznym. Nasz kraj aktywnie wspiera politykę rozszerzenia na Bałkanach. W czerwcu 2019 r. był jednym z inicjatorów wspólnego oświadczenia trzynastu państw członkowskich wzywającego państwa UE, aby wywiązały się ze swojego zobowiązania do integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich i podjęły decyzję o otwarciu negocjacji z Albanią i Macedonią Północną. Wcześniej podobne stanowisko zajęły i konsekwentnie promują je kraje grupy V4.

Decyzją Premiera Mateusza Morawieckiego polskim miastem gospodarzem Szczytu Bałkanów Zachodnich wskazany został Poznań. Ten prężny ośrodek akademicki, z bogatymi, 90-letnimi tradycjami miasta targowego stał się areną nie tylko wypełnionych treścią spotkań liderów rządów i ministrów, ale także – zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami polskiej prezydencji – miejscem integracji społecznej i dyskusji z szerokim udziałem społeczeństwa obywatelskiego. Rozbudowany przez polską prezydencję format forum społeczeństwa obywatelskiego, stworzony nowy format forum think-tanków oraz zaproszenie przedstawicieli organizacji pozarządowych do debaty z decydentami stworzyło nową wartość dodaną, którą Polska pozostawia po sobie jako swój dorobek. Uzupełnienie prezydencji licznymi wydarzeniami towarzyszącymi z dziedziny kultury i nauki w regionie oraz w Poznaniu pozwoliło na zbudowanie nowych więzi społecznych

oraz silnej marki Polski, jako kraju zaangażowanego w proces oddolnej integracji regionu z UE.

Przed państwami regionu stoją dzisiaj wyzwania, które determinować będą nie tylko jego przyszłość, lecz także nie pozostaną bez wpływu na samą Unię Europejską. Przez cały rok polskie przewodnictwo wspierało partnerów z Bałkanów Zachodnich, czego ukoronowaniem był Szczyt Bałkanów Zachodnich w Poznaniu. Efektem przewodnictwa są postępy w procesie reform, nowe inicjatywy integrujące gospodarki regionu, skierowane m.in. do samorządów lokalnych, rozwój kontaktów między społeczeństwami regionu oraz większy udział społeczeństwa obywatelskiego w debacie publicznej o europejskiej przyszłości Bałkanów Zachodnich. Polska podjęła także decyzję o poczynieniu konkretnych finansowych kontrybucji na rzecz projektów z regionu Bałkanów Zachodnich.

Wszystko to stanowi to nasz wspólny solidny dorobek, na którego wykorzystanie liczymy w kolejnych prezydencjach procesu berlińskiego oraz w ramach postępów polityki rozszerzenia UE.

Zapraszam Państwa do lektury i zapoznania się z przebiegiem i osiągnięciami polskiego przewodnictwa.

Dziękuję też przy tej okazji wszystkim, którzy przyczynili się do sukcesu naszego przewodnictwa.

Szymon Szyrkowski vel Sęk

Proces Berliński

– utrzymać dialog, wzmocnić wzajemne powiązania

PROCES BERLIŃSKI (PB) to inicjatywa wspierająca współpracę regionalną i rozwój gospodarczy Bałkanów Zachodnich, która jest komplementarna wobec polityki rozszerzenia UE. Został on zainaugurowany spotkaniem szefów rządów w Berlinie w 2014 r. Kolejne szczyty odbyły się w Wiedniu (2015), Paryżu (2016), Trieście (2017) i Londynie (2018). Ta platforma współpracy obejmuje region Bałkanów Zachodnich – Albanie, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Kosowo,

Macedonię Północną oraz Serbię, które starają się o członkostwo w UE, a także niektóre państwa UE – Austrię, Bułgarię, Chorwację, Francję, Grecję, Niemcy, Polskę, Słowenię, Wielką Brytanię i Włochy. W działania w ramach Procesu Berlińskiego zaangażowane są także Komisja Europejska, międzynarodowe instytucje finansowe, organizacje międzynarodowe i regionalne. Polska dołączyła do procesu w 2018 r. na zaproszenie kanclerz Angeli Merkel i wzięła udział w spotkaniu

Premier Theresa May, Kanclerz Angela Merkel i Minister SZ Jacek Czaputowicz –
Szczyt Liderów Państw Procesu Berlińskiego, 5.07.2019 Poznań

liderów w Londynie oraz towarzyszących mu spotkaniach ministerialnych. W 2019 r. nasz kraj przewodniczył pracom Procesu Berlińskiego i decyzją Premiera Mateusza Morawieckiego zorganizował Szczyt Bałkanów Zachodnich w Poznaniu.

Główny priorytet Procesu Berlińskiego to wzmacnianie współpracy regionalnej w wymiarze gospodarczym i społecznym, a jego sztandarową inicjatywą jest uruchomiona w 2014 r. *Connectivity Agenda* – kompleksowy plan rozbudowy infrastruktury transportowej, energetycznej i telekomunikacyjnej, który ma służyć integracji Bałkanów Zachod-

do pojednania pomiędzy społeczeństwami regionu. Podczas szczytu w Wiedniu szefowie rządów państw bałkańskich zgodzili się rozwiązywać spory dwustronne w duchu stosunków dobrosąsiedzkich. Na marginesie tego spotkania podpisano dwa porozumienia dotyczące przebiegu granic: pomiędzy Czarnogórą a Bośnią i Hercegowiną oraz pomiędzy Czarnogórą a Kosowem. W 2018 r. Macedonia Północna podpisała z Grecją przełomowe porozumienie dotyczące sporu o nazwę państwa. Wspieraniu współpracy w regionie na poziomie społecznym służy organizowane od 2015 r. w ramach szczytów PB Forum Społeczeństwa Obywatelskiego

Istotnym komponentem Procesu Berlińskiego są kontakty międzyludzkie i stosunki dobrosąsiedzkie.

nych, przyspieszeniu rozwoju gospodarczego regionu i wzmocnieniu jego powiązań z UE. Pogłębieniu współpracy gospodarczej służy też przyjęty w 2017 r. w Trieście *Wieloletni plan działania na rzecz Regionalnego Obszaru Gospodarczego (MAP REA)*, który ma wspierać swobodny przepływ dóbr, usług, inwestycji i pracowników w regionie.

Istotnym komponentem Procesu Berlińskiego są kontakty międzyludzkie i stosunki dobrosąsiedzkie. Wynika to z założenia, że pogłębienie współpracy gospodarczej w tym obszarze jest uwarunkowane dobrą współpracą w wymiarze bilateralnym i regionalnym. W związku z tym w ramach Procesu dużą wagę przywiązuje się do rozwiązywania sporów bilateralnych oraz dążenia

(Civil Society Forum). Daje ono także możliwość włączenia w proces reform organizacji pozarządowych, ekspertów i aktywistów. Z kolei pogłębieniu współpracy młodzieży służy również powołanie w 2016 r. Regionalnego Biura Współpracy Młodzieży (RYCO) z siedzibą w Tiranie.

Trzecim priorytetem Procesu Berlińskiego są kwestie związane z szeroko rozumianym bezpieczeństwem oraz zwalczaniem korupcji i zorganizowanej przestępczości. W ramach Procesu podjęto działania mające ograniczyć praktyki korupcyjne oraz pogłębiać współpracę w dziedzinie bezpieczeństwa. Realizowane są projekty, których celem jest ograniczenie handlu bronią czy przemytu narkotyków.

Polskie przewodnictwo – podzielić się doświadczeniami i dobrymi praktykami

PRZEWODNICTWO POLSKI i zorganizowanie szczytu w kraju, który w 2019 r. świętował 15. rocznicę akcesji do UE, stanowiły bardzo pozytywny sygnał polityczny dla uczestników procesu. Całkiem jeszcze świeże doświadczenia związane z przystąpieniem do Unii i ciągle obecną pamięć instytucjonalną administracji publicznej z tym związaną wykorzystaliśmy podczas przewodnictwa, dzieląc się swoimi doświadczeniami i dobrymi praktykami z tego okresu. Polityczne przesłanie polskiego przewodnictwa było jednoznaczne: Proces Berliński wspiera i uzupełnia politykę rozszerzenia Unii Europejskiej i nie może być traktowany ani jako alternatywa dla akcesji, ani jako duplikacja działań w ramach rozszerzenia.

Proces integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich ma kluczowe znaczenie dla stabilności i bezpieczeństwa całego kontynentu, a zarazem stanowi najlepsze narzędzie zmian oraz silny bodziec do wprowadzania reform i rozwoju gospodarczego w regionie. Polska angażowała się w proces stabilizacji Bałkanów, aktywnie uczestnicząc w misjach pokojowych w Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie, a teraz wspiera państwa aspirujące do członkostwa na poziomie politycznym i technicznym. Jest aktywnym członkiem tzw. „grupy przyjaciół rozszerzenia” – nieformalnej grupy państw zabiegających o utrzymanie dynamiki otwierania kolejnych rozdziałów czy wspierających „pro-rozszerze-

niowe” stanowiska UE. Zaangażowanie Polski na obszarze Bałkanów Zachodnich w ostatnich latach znacząco wzrosło, czego przykładem jest intensyfikacja dialogu politycznego wysokiego szczebla, w tym liczne spotkania m.in. prezydentów, ministrów spraw zagranicznych i ministrów obrony. Na poziomie technicznym Polska dzieli się sukcesem transformacji i doświadczeniami z niejednokrotnie trudnego wprowadzania reform przedakcesyjnych w ramach konferencji bilateralnych – **skopijskiej (od 2010 r.), belgradzkiej (od 2017 r.) i tirańskiej (od 2018 r.)** – corocznych spotkań ekspertów z zakresu integracji europejskiej o charakterze sektorowym, koordynowanych przez MSZ. Od 2015 r. realizowany jest także projekt szkoleniowy MSZ **Akademia Rozszerzenia** skierowany do urzędników z regionu Bałkanów Zachodnich. Akademia łączy tematykę z zakresu kompetencji różnych ministerstw (m.in. integracji europejskiej, bezpieczeństwa, rolnictwa, gospodarki, wymiaru sprawiedliwości) kluczowych w procesie dostosowania regulacji do *acquis communautaire*. Szkolenia uwzględniają zalecenia Komisji Europejskiej zawarte w pakiecie rozszerzeniowym. Piąta edycja Akademii miała miejsce na przełomie maja i czerwca w Warszawie, w ramach przygotowań Polski do szczytu. Nasz kraj wspiera ponadto społeczności lokalne Bałkanów Zachodnich w ramach pomocy rozwojowej za pośrednictwem programu małych grantów.

Polskie priorytety – jasne cele, konkretne działania

W CELU międzyresortowego skoordynowania przygotowań i przeprowadzenia polskiej prezydencji w procesie berlińskim Premier Mateusz Morawiecki powołał pełnomocnika rządu odpowiedzialnego za tą kwestię. Funkcję tą powierzył sekretarzowi stanu w MSZ Szymonowi Szynkowskiemu vel Sęk. W MSZ powołano również siedmioosobowy Zespół ds. wsparcia organizacji Szczytu Bałkanów Zachodnich Poznań 2019 z ambasadorem Wiesławem Tarką jako koordynatorem.

Program polskiego przewodnictwa był przygotowywany w oparciu o pogłębione konsultacje z Bałkanami Zachodnimi przeprowadzone jesienią 2018 r. na szczepku Pełnomocnika Rządu ds. Szczytu Bałkanów Zachodnich. Miały one decydujące znaczenie dla wyboru obszarów priorytetowych. Polska przywiązywała również dużą wagę do bliskiej współpracy z państwami członkowskimi UE uczestniczącymi w Procesie Berlińskim ze szczególnym uwzględnieniem poprzednich prezydencji, z Komisją Europejską, organizacjami regionalnymi i międzynarodowymi (m.in. RCC, RYCO, OECD) oraz międzynarodowymi instytucjami finansowymi (EBOiR, EBI).

Wzmocnienie zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w Proces Berliński

stanowiło jeden z najważniejszych celów przewodnictwa. Dlatego ważnym etapem przygotowań do szczytu były konsultacje tematyczne z przedstawicielami sektora pozarządowego (tzw. stoliki krajowe) w sześciu stolicach regionu. Pierwsze spotkanie odbyło się w Belgradzie 25 stycznia 2019 r. Miało ono formę otwartego dla słuchaczy i mediów panelu dyskusyjnego organizowanego przez Civil Society Forum of the Western Balkans (CSF WB). Drugie spotkanie przeprowadzono w Tiranie 25 lutego 2019 r. Koncentrowało się ono na uwarunkowaniach funkcjonowania ludzi młodych w regionie BZ. Podczas trzeciej debaty, zorganizowanej w Podgoricy 26 lutego 2019 r., skupiono się na temacie relacji i współpracy pomiędzy przedstawicielami centralnej administracji państwowej a sektorem pozarządowym. Czwarte spotkanie, które miało miejsce w Sarajewie 28 lutego 2019 r., poświęcone było ocenie wcześniejszych szczytów oraz oczekiwaniom wobec polskiej prezydencji. Cykl zamknęło spotkanie w Prisztinie 25 kwietnia 2019 r., gdzie głównym tematem rozmów było zaangażowanie ekspertów i sektora pozarządowego w Procesie Berlińskim.

Debata krajowe stanowiły cenny element procesu kształtowania się programu polskiej prezydencji. Wyniki poszczególnych spotkań

omówiono na regionalnej konferencji eksperckiej „Wzmocnienie integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich – lekcje z przeszłości, przygotowania na przyszłość”, która odbyła się na Forum Think Tanków w Skopje (13–14 maja).

odpornych na wpływy państw trzecich oraz rozwiązywaniem sporów dwustronnych.

Program przewodnictwa Polski w Procesie Berlińskim został przyjęty przez Radę Ministrów 1 kwietnia 2019 r. Nasz kraj przyjął za-

Regionalna konferencja ekspercka
„Wzmocnienie integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich – lekcje z przeszłości,
przygotowania na przyszłość”, Forum Think Tanków w Skopje (13–14 maja 2019).

Została ona zorganizowana przez Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW) i Instytut na Rzecz Demokracji „Societas Civilis” – Skopje (IDSCS) we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP. Podczas sesji plenarnych skupiono się na doświadczeniach integracyjnych państw Europy Środkowej, wewnętrznych wyzwaniach UE i przyszłości polityki rozszerzenia. W serii debat w formule okrągłego stołu omówiono m.in. kwestie związane z bezpieczeństwem i budową w regionie demokratycznych instytucji

łożenie, że przewodnictwo to nie tylko organizacja szczytu w Poznaniu, lecz cały rok aktywności – zarówno na poziomie politycznym, jak i eksperckim. Działania z nim związane opierały się na czterech obszarach priorytetowych:

1. gospodarce;
2. wzajemnych połączeniach (*connectivity*);
3. wymiarze obywatelskim;
4. bezpieczeństwie.

W zakresie pierwszego priorytetu ramami dla działań polskiego przewodnictwa był

Wieloletni plan działań na rzecz Regionalnego Obszaru Gospodarczego (MAP REA), przyjęty przez premierów Bałkanów Zachodnich na Szczycie w Trieście w 2017 r. Jego cztery filary – handel, inwestycje, mobilność i integracja cyfrowa – znalazły odzwierciedlenie w tematyce spotkań politycznych (zwłaszcza spotkania ministrów gospodarki PB) oraz wydarzeń towarzyszących. Podjęto także działania mające intensyfikować współpracę gospodarczą UE z państwami bałkańskimi, a także pobudzać wzrost gospodarczy, m.in. poprzez wsparcie dla młodych przedsiębiorców. Temu ostatniemu służyły inicjatywy podejmowane przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii. W pierwszej połowie lipca MPiT zrealizowało pierwszą edycję programu wizyt studyjnych młodych liderów z Bałkanów Zachodnich oraz państw unijnych w Polsce. Polish International Visiting Programme został ustanowiony w celu przedstawienia naszego kraju jako aktywnego członka UE otwartego na współpracę gospodarczą. Stworzył on możliwości wymiany dobrych praktyk i networkingu młodych liderów. Podczas wizyty studyjnej nie tylko wzięli oni udział w szczycie Bałkanów Zachodnich, lecz także odwiedzili szereg innowacyjnych przedsiębiorstw.

Polska podjęła także temat znaczenia statystyki przy podejmowaniu decyzji i kształtowaniu polityk, m.in. w kontekście zbliżającej się rundy spisów powszechnych ludności, roli migracji zagranicznych, ze szczególnym uwzględnieniem łączenia informacji geoprzestrzennej i statystycznej. W dniach 24–25 kwietnia 2019 r. Główny Urząd Staty-

styczny zorganizował spotkanie z kierownictwem i ekspertami z urzędów statystycznych Albanii, Bośni i Hercegowiny, Kosowa, Macedonii Północnej, Czarnogóry, Serbii, a także Grecji i Danii oraz przedstawicielami Eurostatu i OECD. Wzięli w nim udział również przedstawiciele MSZ i MPiT.

Zgodnie z priorytetami przewodnictwa Polska wsparła finansowo Western Balkans Investment Framework, aby wesprzeć rozwój gospodarczy w regionie oraz rozbudowę połączeń infrastrukturalnych. Pierwsze porozumienie w tej sprawie zostało podpisane przez Pełnomocnika Rządu 4 lipca podczas szczytu Bałkanów Zachodnich, z przedstawicielami EBOiR i EBI.

W obszarze bezpieczeństwa Polska w ramach przewodnictwa kontynuowała temat działań antykorupcyjnych, zainicjowany przez Włochy. Został on później przejęty przez przewodnictwo brytyjskie i rozszerzony o kwestię zwalczania przestępczości zorganizowanej. 6 marca 2019 r. odbyło się w Warszawie seminarium „From London to Poznan: Anti-Corruption Pledges, Countering Organised Crime and the Role of Civil Society in the Berlin Process”. Zostało ono zorganizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ambasadę Wielkiej Brytanii w Polsce i międzynarodową organizację Global Initiative against Transnational Organized Crime. W seminarium udział wzięli przedstawiciele organizacji pozarządowych, takich jak Transparency International czy Komitet Helsiński, badacze i naukowcy z Bałkanów Zachodnich, przedstawiciele resortów spraw

Podpisanie przez Pełnomocnika Rządu porozumienia z EBOiR i EBI

zagranicznych i wewnętrznych Wielkiej Brytanii, a także reprezentanci Ambasady Włoch i Komisji Europejskiej. Głównym tematem spotkania był monitoring wdrażania zobowiązań podjętych podczas szczytu w Londynie przez Bałkany Zachodnie w zakresie walki z korupcją i zorganizowaną przestępczością. Rozmawiano także o wzmocnieniu współpracy regionalnej ośrodków zajmujących się tą tematyką. 20 maja w Wiedniu Global Initiative zorganizowała seminarium „From Trieste to London to Poznan: Mapping local vulnerabilities in the Western Balkans” poświęcone regionalnym powiązaniom zorganizowanych grup przestępczych, w którym wziął udział przedstawiciel Polski. Nasz kraj zdecydował się wesprzeć projekt Global Initiative skierowany do państw Bałkanów Zachodnich – Obserwatorium Społeczeństwa Obywatelskiego dla zwalczania zorganizowanej przestępczości w Europie Południowo-

wschodniej¹ – i wyasygnowała na ten cel 100 tys. złotych. Polska wsparła też francusko-niemiecką inicjatywę dotyczącą ograniczenia handlu bronią i przeznaczyła 180 tys. złotych na plan działania w sprawie broni strzeleckiej i lekkiej (SALW).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Komendą Główną Policji zorganizowało szkolenie dla przedstawicieli służb państw Bałkanów Zachodnich poświęcone wykrywaniu i zwalczaniu nielegalnej produkcji narkotyków. Odbyło się ono w Międzynarodowym Centrum Szkoleniowym do Zwalczania Nielegalnych Laboratoriów Narkotykowych (ITCCCL) w Legionowie.

¹ The Civil Society Observatory to Counter Organized Crime in South Eastern Europe.

Horyzontalnym priorytetem polskiej prezydencji była młodzież. Temat ten podejmowano zarówno w kontekście spotkań sektorowych, jak i specjalnych działań poświęconych temu zagadnieniu. Wspieranie edukacji i rozwijanie potencjału młodych ludzi w regionie Bałkanów Zachodnich jest kluczowym elementem dalszego rozwoju tych krajów i warunkiem pojednania i dobrosąsiedzkich relacji. Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z Fundacją Rozwoju Systemu Edukacji zorganizowało w dniach 29–31 maja w Warszawie międzynarodowe seminarium „Cyfrowa praca z młodzieżą i innowacje”. W spotkaniu uczestniczyła młodzież oraz działacze młodzieżowi z krajów uczestniczących w Procesie Berlińskim i Partnerstwie Wschodnim. Jego celem było pogłębianie znajomości narzędzi cyfrowych wykorzystywanych w pracy z młodzieżą oraz innowacyjnych działań w dziedzinie edukacji pozaformalnej. W debacie dotyczącej wyzwań związanych z funkcjonowaniem w cyberprzestrzeni uczestniczyli m.in. przedstawiciele MEN, RYCO, Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego oraz Programu Partnerstwa Unia Europejska – Rada Europy.

Do młodzieży m.in. z Bałkanów Zachodnich skierowany jest szereg programów koordynowanych przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej. W lutym Bałkany Zachodnie objęto programem stypendialnym im. Stefana Banacha. Polska finansuje też 6 stypendiów dla przedstawicieli BZ (po jednym na kraj) w Kolegium Europejskim w Natolinie oraz istotnie wspiera finansowo projekty w regionie realizowane przez RYCO.

Nasz kraj od kilku już lat podejmuje inicjatywy nakierowane na proces pojednania w kontekście działań skierowanych do młodzieży. W dniach 16–22 czerwca odbyła się trzecia edycja seminarium „Pamięć, Zrozumienie, Przyszłość” dla młodych ludzi z Bałkanów Zachodnich, Polski i Niemiec. Projekt realizowany jest przez polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ambasadę Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie oraz Fundację „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego we współpracy z Przedstawicielstwem Regionalnym Komisji Europejskiej we Wrocławiu. Seminarium koncentruje się na przedstawieniu różnych aspektów stosunków polsko-niemieckich w kontekście wyzwań procesu pojednania pomiędzy narodami. Celem warsztatów jest zainspirowanie młodzieży do przewyższania podziałów i budowy wspólnej europejskiej przyszłości.

Polska ma zamiar kontynuować współpracę z Bałkanami Zachodnimi w obszarze edukacji i współpracy młodzieży. W 2020 r. zostanie zorganizowane forum na temat systemów szkolnictwa wyższego i nauki z udziałem polskich instytucji oraz przedstawicieli Bałkanów Zachodnich. Polska Akademia Nauk w 2020 r. organizuje „Joint Science Conference”, w której wezmą udział przedstawiciele krajowych akademii nauk, wiodących uniwersytetów i organizacji badawczych oraz wybitni naukowcy. Te roczne konferencje poświęcone są wyzwaniom stojącym przed systemem szkolnictwa wyższego i badań naukowych na Bałkanach Zachodnich.

Przed szczytem w Poznaniu. Bogaty kalendarz wydarzeń

Spotkanie Ministrów Spraw Zagranicznych, 11–12.04.2019 Warszawa

POZNAŃSKI SZCZYT poprzedziło wiele wydarzeń politycznych i eksperckich. M.in. 21 lutego w Podgoricy odbyło się zorganizowane przez Czarnogórę spotkanie ministrów energetyki i ochrony środowiska Bałkanów Zachodnich. Przyjęto *Wspólne stanowisko o transformacji do niskoemisyjnej energetyki*. Państwa bałkańskie zadeklarowały, że postarają się jak najszybciej dostosować do polityki UE w zakresie energii, klimatu i ochrony środowiska. Będą także pracować nad ambitnym planem Zielona Agenda, który ma zostać

przedstawiony na Szczycie UE – Bałkany Zachodnie w Chorwacji w 2020 r.

4 kwietnia w Belgradzie odbył się drugi szczyt cyfrowy. Podczas spotkania podpisano porozumienie, które ma stopniowo znieść opłaty roamingowe pomiędzy państwami bałkańskimi do 2021 r. Debatowano także nad rozwojem sieci szerokopasmowych, wzmocnieniem cyberbezpieczeństwa oraz programami wsparcia badań naukowych i innowacji, a także nad planami powołania regionalnej platformy poświęconej zagrożeniom cyfrowym.

**Pierwsze spotkanie ministrów spraw zagranicznych PB.
Więcej namysłu nad trudnymi pytaniami**

Spotkanie Ministrów Spraw Zagranicznych, 11–12.04.2019 Warszawa

W dniach 11–12 kwietnia w Warszawie, na zaproszenie polskiego Ministra Spraw Zagranicznych Jacka Czaputowicza, spotkali się ministrowie spraw zagranicznych Procesu Berlińskiego². Głównymi tematami dyskusji były sytuacja młodzieży w regionie i niezwykle trudny obszar otwartych kwestii dwustronnych (*outstanding bilateral issues*). Macedonia Północna, Grecja oraz Bułgaria przedstawiły doświadczenia i dobre praktyki, które doprowadziły do porozumienia z Prespy i traktatu o przyjaźni, dobrosąsiedzkich stosunkach i współpracy. Spotkanie pozwoliło podsumować pracę wykonaną w ramach seminariów podsumowujących (*stocktake*) w Wiedniu i Skopje. W dyskusji w Warszawie uczestniczyli, oprócz reprezentantów krajów Procesu Berlińskiego,

także przedstawiciele Komisji Europejskiej, Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych i rumuńskiej prezydencji w Radzie UE. Raport z postępów w rozwiązywaniu otwartych kwestii dwustronnych został następnie dołączony do konkluzji przewodnictwa.

Ministrów spraw zagranicznych Procesu Berlińskiego przyjął także w Pałacu Prezydenckim Prezydent Andrzej Duda. Dyskusja, której punktem wyjścia była prezentacja sekretarza generalnego RYCO, dotyczyła reform państw Bałkanów Zachodnich w kontekście perspektyw młodego pokolenia, których brak powoduje dzisiaj emigrację młodych ludzi z regionu i pogorszenie nastrojów społecznych³.

² Foreign ministers of the Berlin Process met in Warsaw to discuss bilateral issues and the situation of young people, <https://www.gov.pl/web/diplomacy/foreign-ministers-of-the-berlin-process-met-in-warsaw-to-discuss-bilateral-issues-and-the-situation-of-young-people>

³ Spotkanie Prezydenta z ministrami spraw zagranicznych Procesu Berlińskiego, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,1373,spotkanie-prezydenta-z-ministrami-spraw-zagranicznych-procesu-berlińskiego.html>

Forum Miast i Regionów. Poszerzenie płaszczyzny dialogu i wymiany doświadczeń

Forum Miast i Regionów zostało zorganizowane przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju w Rzeszowie-Jasionce w dniach 4–6 czerwca. Wśród gości forum byli ministrowie i eksperci reprezentujący kilkanaście państw objętych Procesem Berlińskim, przedstawiciele Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Komitetu Regionów, a także jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Polskę reprezentował m.in. minister inwestycji i rozwoju Jerzy Kwieciński oraz marszałek województwa podkarpackiego Władysław Ortyl.

dialogu o wspólnej historii i relacjach międzykulturowych, co ma kluczowe znaczenie dla regionu Bałkanów Zachodnich. W ramach forum Ministerstwo Infrastruktury zorganizowało sesję poświęconą projektowi Via Carpatia – kluczowego międzynarodowego korytarza drogowego łączącego baseny Morza Bałtyckiego, Morza Czarnego, Morza Egejskiego i Morza Adriatyckiego. Ponadto Związek Miast Polskich, Związek Województw RP i sieć NALAS (Network of Associations of Local Authorities of South-East Europe⁴) przygotowały sesję o samorządzie lokalnym w kontekście poprawy jakości usług publicz-

Forum było poświęcone międzynarodowej współpracy terytorialnej oraz roli samorządów lokalnych w pobudzaniu rozwoju regionalnego i lokalnego.

Forum było poświęcone międzynarodowej współpracy terytorialnej oraz roli samorządów lokalnych w pobudzaniu rozwoju regionalnego i lokalnego. Dzieleno się doświadczeniami ze współpracy partnerskiej w realizacji projektów w ramach: Interreg, Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. Uczestnicy podkreślali, że współpraca terytorialna odgrywa bardzo istotną rolę w procesie budowania dobrych stosunków sąsiedzkich na wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE, gdyż zbliża do siebie społeczności, poprawia zaufanie pomiędzy narodami i prowadzi do

nych i wykorzystania funduszy UE. Komisja Europejska była partnerem sesji o transformacji regionów górniczych. Forum było unikatowym wydarzeniem uzupełniającym Proces Berliński o wymiar regionalny. Otwierając forum, minister inwestycji i rozwoju Jerzy Kwieciński podkreślił, że: „dla nas Bałkany Zachodnie były, są i będą częścią Europy. Dlatego Polska silnie wspiera ich aspiracje w dążeniu do UE”.

⁴ Sieć 14 stowarzyszeń władz lokalnych z krajów Europy Południowo-Wschodniej.

Szczyt Bałkanów Zachodnich w Poznaniu. Trzy dni intensywnego dialogu

W DNIACH 3–5 LIPCA Poznań stał się miejscem szerokiego dialogu przedstawicieli Unii Europejskiej i Bałkanów Zachodnich. Wśród jego uczestników znaleźli się szefowie rządów i ministrowie krajów biorących udział w Procesie Berlińskim, komisarze UE, szefowie organizacji międzynarodowych i instytucji finansowych, przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego i biznesu. Połączenie specjalnym korytarzem głównego pawilonu, w którym odbywał się szczyt liderów i spotkania w formatach ministerialnych, z pawilonami, w których obradowały Forum Społeczeństwa Obywatelskiego, Forum Biznesu i Forum OECD symbolizowało zarówno wolę poszukiwania jak największych synergii pomiędzy decydentami politycznymi a przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i światem ekspertów, jak i dystans, który w tej dziedzinie pozostaje do pokonania. Agenda poznańskich spotkań skróciła ten dystans włączając, po raz pierwszy w takim stopniu, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego do debat politycznych liderów.

Ton spotkaniu liderów nadały wystąpienia prezydenta Andrzeja Dudy i Premiera Mateusza Morawieckiego, którzy w zdecydowany i klarowny sposób opowiedzieli się za poszerzeniem UE o Bałkany Zachodnie, odwołując się do doświadczeń polskich oraz wyzwania,

jakie stoją przed kontynentem. Symboliczne znaczenie miało umiejscowienie obrad szczytu w stolicy Wielkopolski – Poznaniu, mieście położonym w połowie drogi pomiędzy Warszawą a Berlinem.

W całym szczyście uczestniczyło ok. 1500 gości, w tym ponad 300 reprezentantów biznesu i 350 przedstawicieli sektora pozarządowego. Umieszczenie wszystkich wydarzeń na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich ułatwiło nawiązanie kontaktów między uczestnikami reprezentującymi rządy, społeczeństwo obywatelskie i biznes. Pozwoliło także zorganizować panele dyskusyjne, w których jednocześnie brali udział ministrowie, przedstawiciele instytucji i organizacji międzynarodowych oraz organizacji pozarządowych i biznesu. Unaocznilo również, jak bogaty program i wielowątkowy charakter ma obecnie Proces Berliński we wszystkich formach swojej aktywności.

4 lipca odbyły się trzy spotkania ministerialne: ministrów spraw zagranicznych, spraw wewnętrznych i gospodarki, a 5 lipca spotkanie liderów. 3 i 4 lipca zorganizowano wydarzenia towarzyszące: Think Tank Forum, Forum Społeczeństwa Obywatelskiego, Forum Biznesu oraz konferencję Polski i OECD. W sesji plenarnej spotkania liderów oraz spotkaniach

Szczyt Bałkanów Zachodnich w Poznaniu – Spotkanie Liderów, 5.07.2019 Poznań

ministrów udział wzięły organizacje odgrywające istotną rolę we wspieraniu rozwoju społeczno-gospodarczego Bałkanów Zachodnich – Europejski Bank Inwestycyjny, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, OECD, Regionalna Rada Współpracy (RCC), Regionalne Biuro Współpracy Młodzieży (RYCO), a także Komisja Europejska reprezentowana przez wiceprzewodniczącą i wysoką przedstawiciel.

Dyskusja podczas spotkania liderów skupiła się na gospodarce (rozwoju infrastruktury, planie działania na rzecz Regionalnego Obszaru Gospodarczego i przedsiębiorczości młodzieży) oraz przyszłości Procesu Berlińskiego i perspektywie europejskiej Bałkanów Zachodnich. Zaproszenie na spotkanie liderów 5 lipca przyjęło 13 szefów rządu, a dwa

kraje były reprezentowane na tym spotkaniu na szczeblu ministrów. Obecni byli wszyscy premierzy z Bałkanów Zachodnich.

W ramach Szczytu Bałkanów Zachodnich odbyło się spotkanie ministrów gospodarki. Polskę reprezentowała minister przedsiębiorczości i technologii Jadwiga Emilewicz. Dyskusja koncentrowała się na kluczowych czynnikach pobudzania i utrzymania wzrostu gospodarczego i przedsiębiorczości, m.in. potencjale ekonomicznym, pakiecie inwestycji infrastrukturalnych (*connectivity*), dostępie do finansowania zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw i start-upów oraz pobudzaniu innowacji. Druga sesja była poświęcona wdrażaniu MAP REA i przyszłej agendzie regionalnego obszaru gospodarczego.

Ku wspólnej Europie

Podczas spotkania ministrów spraw wewnętrznych, w ramach którego Polska była reprezentowana przez minister Elżbietę Witek, uczestnicy potwierdzili zobowiązania podjęte w Londynie dotyczące wymiany informacji przez organy ścigania, uznając potrzebę zwiększenia wymiany informacji o charakterze strategicznym i operacyjnym w czasie rzeczywistym, przy użyciu najnowocześniejszych metod i narzędzi. Spotkanie było okazją dla państw Bałkanów Zachodnich do przedstawienia postępów we wdrażaniu planu działania na rzecz trwałego rozwiązania kwestii nielegalnego posiadania i niewłaściwego użycia broni strzeleckiej i lekkiej (SALW) oraz amunicji, a także handlu nimi w regionie. Uczestnicy z zadowoleniem przyjęli wsparcie polityczne i finansowe dla wdrożenia planu działania przez Komisję Europejską, a także oferty projektów dwustronnych ze strony poszczególnych państw partner-

skich. Uczestnicy potwierdzili zasadność zobowiązań antykorupcyjnych podjętych przez państwa Bałkanów Zachodnich w ubiegłym roku. Dyskusja pokazała, że walka z korupcją pozostaje priorytetem dla regionu, a uczestnicy postanowili skoncentrować się na dzieleniu się dobrymi praktykami i zapewnić praktyczne wdrożenie krajowych strategii antykorupcyjnych i planów działania.

Podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych dyskutowano o perspektywie europejskiej Bałkanów Zachodnich i przyszłości Procesu Berlińskiego oraz współpracy regionalnej. Podczas sesji plenarnej prezentacje wygłosili (oraz przysłuchiwali się całości dyskusji ministrów) przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego z regionu, reprezentujący wszystkie sześć państw regionu i organizację parasolową European Fund for the Balkans.

Spotkanie Ministrów Spraw Zagranicznych, 4.07.2019 Poznań

Forum Biznesu Bałkanów Zachodnich. Gospodarka jako łącznik

Biznes Forum, Szczyt Bałkanów Zachodnich, 4.07.2019 Poznań

Spotkaniu ministrów gospodarki towarzyszyło Forum Biznesu Bałkanów Zachodnich zorganizowane przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu. Wzięło w nim udział ok. 300 uczestników. Forum składało się z trzech komponentów: paneli dyskusyjnych, przestrzeni wystawowej oraz rozmów B2B. Forum koncentrowało się na współpracy sektora cyfrowego, energetycznego i rolno-spożywczego. W debatach wzięła udział m.in. komisarz UE ds. transportu, Violeta Bulc, sekretarz stanu w Ministerstwie Cyfryzacji, Karol Okoński, oraz ministrowie gospodarki i finansów Albanii, Macedonii Północnej i Kosowa, przedstawiciele EBI, Banku Światowego, EBOiR. Panele poświęcone były finansowaniu przedsiębiorczości, przedsiębiorczości społecznej, transformacji cyfrowej, transformacji rynku ener-

tycznego oraz infrastruktury transportowej oraz umiejętnościom potrzebnym następnym pokoleniom. Po raz pierwszy w historii Procesu Berlińskiego część gospodarcza miała tak duże znaczenie i charakter otwarty dla wszystkich przedsiębiorców. Duża liczba firm zarejestrowanych na forum pokazała, że polski biznes jest zainteresowany ekspansją na rynki bałkańskie.

Polska, przygotowując szczyt, nawiązała bliższą współpracę z OECD. 4 lipca, równoległe do Forum Biznesu i Forum Społeczeństwa Obywatelskiego, odbyła się wspólna konferencja wysokiego szczebla „The Western Balkans in Global Markets: New Opportunities for Trade and Investment”. Podczas konferencji zaprezentowany został raport *Global South East Europe: Unleashing the Transfor-*

Konferencja OECD podczas Szczytu Bałkanów Zachodnich, 4 lipca 2019 r., Poznań – od lewej: Szymon Szynkowski vel Sęk, Sekretarz Stanu w MSZ, Jacek Czaputowicz, Minister Spraw Zagranicznych, Angel Gurría, Sekretarz Generalny OECD, Jadwiga Emilewicz, Minister Przedsiębiorczości i Technologii

Jeden z paneli Biznes Forum (Minister Przedsiębiorczości i Technologii, Jadwiga Emilewicz, Sekretarz Generalny OECD, José Ángel Gurría, Sekretarz Generalny RCC, Majlinda Bregu)

mation Potential for Growth in the Western Balkans sfinansowany przez polskie MSZ. W panelach dyskusyjnych w ramach konferencji udział wzięli: minister spraw zagranicznych Jacek Czaputowicz, minister przedsiębiorczości i technologii Jadwiga Emilewicz, sekretarz generalny OECD José Ángel

Gurría, dyrektor generalny DG NEAR Christian Danielsson, ministrowie gospodarki/przedsiębiorczości krajów uczestniczących w Procesie Berlińskim. Współpraca z OECD wpisywała się w priorytety polskiego przewodnictwa, które na pierwszym miejscu stało gospodarce.

Forum Społeczeństwa Obywatelskiego. Nic o obywatelach bez obywateli

Forum Społeczeństwa Obywatelskiego (Civil Society Forum) to ustanowiona w ramach Procesu Berlińskiego platforma współpracy, konsultacji, wymiany myśli i doświadczeń między organizacjami pozarządowymi i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. Zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego było od początku priorytetem polskiego przewodnictwa, a także samego szczytu. Znalazło to wyraz już na wczesnym etapie przygotowań do prezydencji – podczas konsultacji pełnomocnika w regionie jesienią 2018 r. miały miejsce nie tylko spotkania polityczne, lecz także z przedstawicielami sektora pozarządowego. Polska współpracowała m.in. z European Fund for the Balkans, który w ramach inicjatywy The Civil Society Forum of the Western Balkans również przygotował zestaw analiz, które zostały przedstawione w ramach szczytu⁵.

4 lipca liczne grono ekspertów i aktywistów spotkało się na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich, by z politykami państw uczestniczących w Procesie Berlińskim oraz

przedstawicielami biznesu dyskutować zarówno o obecnej sytuacji, jak i przyszłości regionu Bałkanów Zachodnich. Wśród wielu spotkań w tym formacie znalazły się m.in. panele: *Regionalne inicjatywy rozwiązujące lokalne problemy* (z udziałem ministra inwestycji i rozwoju Jerzego Kwiecińskiego oraz bułgarskiej wicepremier i minister spraw zagranicznych Ekateriny Zachariewej) oraz *Pokonywanie spuścizny przeszłości*. Panel *Lepsze środowisko dla lepszego życia* – z udziałem komisarza Johannaesha Hahna, ministra spraw zagranicznych Macedonii Nikoli Dimitrova, ambasadora Artura Lorkowskiego reprezentującego polskie przewodnictwo w UNFCCC oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska na Bałkanach Zachodnich – był poświęcony dyskusji o inwestycjach prośrodowiskowych, głównie w odnawialne źródła energii, czystsza produkcję i konsumpcję, ale też ukierunkowanych na zwiększanie czystości wód, powietrza i środowiska naturalnego. Ciekawa dyskusja odbyła się także w ramach panelu *Pomiędzy biznesem a aktywizmem* – o przedsiębiorczości i innowacyjności społecznej. Wydarzenie zamykające Forum Społeczeństwa Obywatelskiego *Opowieści*

⁵ <https://wb-csf.eu/csf-publications>

Ku wspólnej Europie

z Bałkanów pozwoliło młodym przedsiębiorcom z regionu przedstawić swoje biznesowe inicjatywy, które zmieniają dynamicznie rozwijające się społeczeństwa w ich krajach.

Dodatkowo po raz pierwszy przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego nie tylko wygłosili prezentacje w obecności ministrów, lecz także siedmiu reprezentantów regionu uczestniczyło w całej sesji plenarnej posiedzenia ministrów spraw zagranicznych. Poszerzenie formatu sesji ministrów zostało

docenione przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Skala zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego podczas Szczytu Bałkanów Zachodnich była zdecydowanie większa niż dotychczas. Taki format został uznany za przełomowy, gdyż pozwolił na realną interakcję świata polityki, biznesu i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego oraz niezależnych ekspertów. Pozwoliło to mocno uwypuklić rolę, jaką odgrywa społeczeństwo obywatelskie w reformach niezbędnych w procesie integracji.

Wymiar ekspercki.

Jak wykorzystać wiedzę i doświadczenie społeczeństwa obywatelskiego w regionie

Dialog z udziałem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i ekspertów był jednym z kluczowych elementów przewodnictwa Polski w Procesie Berlińskim. Środowiska eksperckie odgrywają istotną rolę w Procesie Berlińskim – monitorują realizację zobowiązań Bałkanów Zachodnich, a także przygotowują analizy i rekomendacje przed spotkaniami na szczeblu politycznym. Polska zainicjowała nowy format spotkań instytucji eksperckich – Think Tank Forum, by sformalizować zaangażowanie instytucji eksperckich w Proces Berliński. Ta platforma współpracy wspiera współdziałanie organizacji eksperckich oraz pozarządowych z Bałkanów Zachodnich i UE w celu wypracowywania wspólnych propozycji rozwiązań istotnych problemów regionu. Tym samym stanowiła ważne merytoryczne wsparcie dla Polski jako gospodarza Szczytu Bałkanów Zachodnich. M.in. w ramach projektu Regio-

nal cooperation in the Western Balkans – The Berlin Process and Visegrad Group in comparison sieć think tanków z Bałkanów Zachodnich SEE Think Net Network koordynowana przez Institute for Democracy „Societas Civilis” Skopje przygotowała szereg rekomendacji dotyczących priorytetowych obszarów współpracy w ramach Procesu Berlińskiego.

Think Tank Forum odbyło się 3 lipca⁶ w ramach szczytu w Poznaniu. Konferencja zorganizowana została przez Ośrodek Studiów Wschodnich przy współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Poświęconą była ewaluacji dotychczasowych osiągnięć w ramach Procesu Berlińskiego w aspekcie społeczno-gospodarczym i dyskusji nad

⁶ Forum Think Tanków w ramach szczytu Bałkanów Zachodnich w Poznaniu, <https://www.osw.waw.pl/pl/wydarzenia/forum-think-tankow-w-ramach-szczytu-balkanow-zachodnich-w-poznaniu>

rekomendacjami, które mają służyć zwiększeniu efektywności polityki rozszerzenia i instrumentów Procesu Berlińskiego. Tematem przewodnim pierwszego panelu była współpraca regionalna w zakresie integracji gospodarek bałkańskich w aspekcie infrastrukturalnym i pogłębiania współpracy handlowej. Druga sesja była poświęcona kwestiom społeczno-gospodarczym oraz głównym wyzwaniom hamującym rozwój regionu, takim jak problemy z funkcjonowaniem rządów prawa. Sesja trzecia dotyczyła

szerszej refleksji ekspertów bałkańskich nad efektywnością obecnej polityki UE wobec regionu i inicjatyw podejmowanych w ramach Procesu Berlińskiego. Przedstawione zostały propozycje, które uczynią działania UE na Bałkanach bardziej efektywnymi, przyspieszą proces transformacji społeczno-gospodarczej oraz integracji regionu z UE. Rekomendacje będące wynikiem cyklu debat zostały przedstawione podczas spotkań ministerialnych towarzyszących Szczytowi Bałkanów Zachodnich w Poznaniu.

Konkluzje szczytu

Wydarzenia poprzedzające szczyt Bałkanów Zachodnich i debaty w formatach różnego szczebla, które miały miejsce w Poznaniu 3–5 lipca, znalazły odzwierciedlenie w konkluzjach przygotowanych przez polskie przedsiębiorstwo.

Podczas szczytu ogłoszono projekty wspierające wzajemne połączenia infrastrukturalne i przedsiębiorczość. Nowy pakiet *connectivity* obejmuje 8 projektów transportowych i energetycznych o wartości 180 mln euro⁷. Ich realizacja pozwoli na budowę i modernizację ponad 100 km linii kolejowych, ponad 30 km autostrad, 100 km linii przesyłowych energii elektrycznej oraz 68 km gazociągu. 15 mln euro zostało przeznaczonych na poprawę bezpieczeństwa na drogach i funkcjonowania przejść granicznych, a 1,65 mln

euro – na rozwój Internetu szerokopasmowego w Albanii, Czarnogórze i Macedonii Północnej.

Państwa uczestniczące w szczycie z zadowoleniem przyjęły podpisanie 21 stycznia Porozumienia o Stałym Sekretariacie Wspólnoty Transportowej, który rozpoczął działanie 6 maja. Jednocześnie ogłoszono plan działania na rzecz opracowania Regionalnej strategii kolejowej.

Komisja Europejska podpisała listy intencyjne z międzynarodowymi instytucjami finansowymi, by wzmocnić Western Balkans Enterprise Development and Innovation Facility kwotą 20 mln euro na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

Podczas szczytu liderzy Bałkanów Zachodnich poparli Deklarację o integracji Romów, zobowiązując się do podjęcia kon-

⁷ Obok 31 już realizowanych projektów infrastrukturalnych; https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/connectivity_agenda_brochure.pdf

kretnych działań na rzecz poprawy sytuacji tej społeczności w zakresie zatrudnienia, polityki mieszkaniowej, edukacji, służby zdrowia czy rejestrów cywilnych w okresie przedakcesyjnym. Deklaracja była 4 lipca przedmiotem debaty z udziałem wiceministra spraw zagranicznych Niemiec Michaela Rotha i ministra spraw zagranicznych Macedonii Północnej Nikoły Dimitrowa w ramach Forum Biznesu.

Kraje Europy Południowo-Wschodniej podpisały na poznańskim szczycie memorandum w sprawie ramowej współpracy w celu ustanowienia Instytutu Zrównoważonych Technologii w Europie Południowo-Wschodniej (SSEIST) z siedzibą w Czarnogórze.

Francja zaproponowała nową inicjatywę dialogu parlamentarnego, która miałaby zostać zainicjowana przed następnym szczytem.

Aby się lepiej zrozumieć, trzeba się lepiej poznać

PREZYDENCJA POLSKI w Procesie Berlińskim stanowiła wyjątkową okazję do kształtowania pozytywnego wizerunku Bałkanów Zachodnich w Polsce oraz pogłębiania związków polsko-bałkańskich. Wyróżnikami polskiego przewodnictwa były wydarzenia kulturalne zbliżające do siebie społeczeństwa tego regionu i Polski jako organizatora Szczytu. Dzięki nim przewodnictwo w Procesie Berlińskim wyraźnie wykroczyło poza aspekt polityczno-eksperycki. W dniach 13–18 maja w Poznaniu odbył się, zrealizowany wspólnie z poznańskim Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, Tydzień Kultury Bałkańskiej, prezentujący kulturę Bałkanów Zachodnich i relacje tego regionu z Polską. Ponadto w maju zorganizowano Balkan Film Fest, w sierpniu Weekend

Bałkański w ramach Festiwalu Akademia Gitary, a w październiku 2019 r. Bałkańską Randkę – wydarzenie podsumowujące sekwencje wydarzeń kulturalnych towarzyszących Szczytowi.

29 maja 2019 r. w Warszawie odbyła się konferencja „Bałkany Zachodnie: infrastruktura i energetyka z perspektywy geopolitycznej” zorganizowana przez Warsaw Institute. W dyskusji uczestniczyli przedstawiciele instytutów naukowych z Bałkanów Zachodnich. Podczas konferencji poruszone były zagadnienia dotyczące korzyści płynących z integracji europejskiej, realizacji kluczowych projektów infrastrukturalnych (Via Carpatia, Via Baltica), kwestii

Bałkańska Randka w Poznaniu – 5.10.2019 Poznań

bezpieczeństwa energetycznego na Bałkanach oraz stabilności regionu w kontekście coraz większego zaangażowania na tym obszarze takich państw jak Chiny, Rosja czy Turcja.

Niezwykle wartościowe projekty eksperckie zorganizował w Poznaniu Instytut Zachodni we współpracy z Instytutem Filologii Słowiańskiej Wydziału Filologii Polskiej i Klasyckiej oraz Wydziałem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Wśród podjętych tematów znalazły się m.in. skomplikowane kwestie rozliczenia przeszłości i pojednania w regionie Bałkanów Zachodnich, w tym tak-

że w kontekście wykorzystania doświadczeń pojednania niemieckiego.

Odbyły się też publiczne debaty, których celem było naszkicowanie aktualnego, polityczno-gospodarczego krajobrazu Bałkanów Zachodnich w kontekście przygotowanego przez Klub Jagielloński raportu *Kierunek Bałkany! Znaczenie i potencjał współpracy Polski z państwami Bałkanów Zachodnich*⁸. Klub Jagielloński opu-

⁸ A. Balcer, *Kierunek Bałkany! Znaczenie i potencjał współpracy Polski z państwami Bałkanów Zachodnich*, <https://klubjagiellonski.pl/publikacje/kierunek-balkany-znaczenie-i-potencjal-wspolpracy-polski-z-panstwami-balkanow-zachodnich/>

Infrastruktura, energia, geopolityka – seminarium The Warsaw Institute w ramach polskiego Przewodnictwa w Procesie Berlińskim

blikował także szereg artykułów służących poszerzeniu wiedzy o regionie i wyzwaniach rozwojowych państw bałkańskich w zakresie m.in. energetyki, walki z korupcją, a także aktywności państw, takich jak Rosja czy Chiny.

Dodatkowo w dniach 9–15 czerwca 2019 r. w ramach przygotowań do szczytu Bałka-

nów Zachodnich w Poznaniu miała miejsce wizyta studyjna zaproszonych dziennikarzy z tego regionu. Odwiedzili oni Poznań, Gdańsk i Warszawę, odbyli też spotkania z polskimi ekspertami. Głównym celem wizyty było przedstawienie polskich osiągnięć podczas 15 lat członkostwa w UE oraz polskiej historii.

Wyzwania na przyszłość

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, Szymon Szykowski vel Sęk,
Pełnomocnik Rządu ds Szczytu Bałkanów Zachodnich, profesor Bogusław Zieliński,
Dyrektor Instytutu Filologii Słowiańskiej UAM

SZCZYT W 2020 R. przygotowują wspólnie Bułgaria i Macedonia Północna. Po raz pierwszy zatem zorganizują go państwa bałkańskie, co zapewne przełoży się na zwiększenie rozpoznawalności tego formatu współpracy wśród mieszkańców Bałkanów Zachodnich. Wspólna prezydencja nawiązuje także symbolicznie do porozumień zawartych przez rząd w Skopje z sąsiadami – Grecją i Bułgarią. Były to istotne wydarzenia, wskazujące na dążenie do rozwiązywania sporów bila-

teralnych i utrzymywania dobrosąsiedzkich relacji w regionie. Rząd Macedonii Północnej w imię integracji z NATO i UE zdecydował się na daleko idący kompromis, by zawrzeć porozumienie z sąsiadami.

Polska już podczas swojego przewodnictwa rozpoczęła działania mające na celu wspieranie Bułgarii i Macedonii Północnej w procesie przygotowań do przewodnictwa w Procesie Berlińskim. 17 września Ministerstwo

Spraw Zagranicznych zorganizowało konsultacje z przedstawicielami obu państw, w których z polskiej strony udział wzięli reprezentanci ministerstw zaangażowanych w przygotowanie szczytu w Poznaniu. 5 października w tym mieście odbyło się spotkanie ekspertów z Bułgarii, Macedonii Północnej oraz pozostałych państw regionu, które miało na celu podsumowanie zaangażowania sektora pozarządowego w Proces Berliński podczas przewodnictwa Polski i zaplanowanie działań na kolejne lata. W ramach wspólnego przewodnictwa Bułgarii i Macedonii Północnej zdecydowano o kontynuacji podjętych przez Polskę tematów i działań, w tym także o organizacji kolejnego Forum Think Tanków oraz utrzymaniu większego udziału przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w Procesie Berlińskim, co potwierdza trafność tych inicjatyw.

Organizacja Szczytu Bałkanów Zachodnich i roczne przewodnictwo w Procesie Berlińskim miały istotny wpływ na rozwój stosunków Polski z państwami tego regionu. Polska intensyfikuje je od kilku lat, ale dzięki przewodnictwu zostały one istotnie wzmocnione, poszerzone zostały też obszary tematyczne współpracy. Wymiar obywatelski i biznesowy polskiego przewodnictwa przełożył się nie tylko na wzmocnienie stosunków politycznych, lecz

także na zacieśnienie kontaktów przedsiębiorców, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, think tanków i świata kultury. Przewodnictwo było także okazją do pogłębienia współpracy Polski z unijnymi uczestnikami Procesu Berlińskiego, zwłaszcza z Niemcami, które Proces Berliński inicjowały, Komisją Europejską, Europejską Służbą Działań Zewnętrznych, OECD, międzynarodowymi instytucjami finansowymi, organizacjami regionalnymi, w tym zwłaszcza Regionalną Radą Współpracy (RCC), RYCO i WBF.

Polska konsekwentnie wspiera europejskie ambicje Bałkanów Zachodnich. Potwierdziłyśmy to w trakcie polskiego przewodnictwa w pracach Procesu Berlińskiego w 2019 r. Oczekiwaliśmy też, że rok ten przyniesie bardziej konkretne postępy regionu na ścieżce europejskiej za sprawą decyzji o otwarciu negocjacji z Albanią i Macedonią Północną. Oczekujemy, że decyzja o otwarciu rozmów akcesyjnych zostanie podjęta przed zaplanowanym na wiosnę 2020 r. szczytem Unii Europejskiej i Bałkanów Zachodnich w Chorwacji. Procesowi Berlińskiemu, ze względu na występujące obecnie problemy w procesie rozszerzenia, przypada bowiem niezmiennie istotna rola pogłębiania współpracy z Bałkanami Zachodnimi i wzmocniania procesów integracji tego regionu z UE.

Zespół ds. wsparcia organizacji Szczytu Bałkanów Zachodnich – Poznań 2019

Poznań, zdj. Michał Małyska

